

Bokanmeldelse: Marianne Rugkåsa, Signe Ylvisaker og Ketil Eide: «Barnevern i et minoritetsperspektiv», Gyldendal Forlag, 2017

Av Judith van der Weele – Kulturpsykologisk Institutt

«Barnevern i et minoritetsperspektiv» er skrevet av tre forfattere med erfaring. Marianne Rugkåsa er førsteamanuensis ved Høyskolen i Oslo og Akershus og har jobbet mye med meningskaping i sosialt arbeid. Signe Ylvisaker har blant annet satt fokus på at barnevernet ikke må blande utfordringer rundt fattigdom sammen med kultur. Ketil Eide har forsket på mindreårige flyktninger. Til sammen er det mye kompetanse som ligger bak. Samtidig er det komplekse problemstillinger som tas frem, som krever mye sofistikert refleksjon og praktisk tilnærming for å være nyttig for den tiltenkte leseren, som er barnevernsstudenter, barnevernsansatte og andre med interesse for minoritetsbarnevern.

«Barnevern i et minoritetsperspektiv» skrevet av Rugkåsa, Ylvisaker og Eide gjør meg bekymret for utdanning av kompetente barnevernsarbeidere. Forfatterne gir en glimrende innføring i makt, klassens betydning, og hvordan begreper kan hindre oss å se kompleksiteten i saker; alle sentrale fenomener for godt sosialfaglig arbeid. Men troen på at dette er tilstrekkelig, er naiv, og må nødvendigvis føre mange barnevernsansatte inn i en avmektig posisjon der de møter mennesker med forutinntatte egne holdninger uten selv å være klar over det. «Vi finner veien sammen» er en fin ambisjon, men tar når det kommer til praksis ikke tilstrekkelig hensyn til marginalisering og den spesielle situasjonen som sosialarbeid foregår i kontekst av. Forfatterne har en vegring mot kategorier og begrepet *kultur* som analyse-verktøy. Resultatet blir lett at marginaliserte familier selv blir forventet å kunne forklare sin unike verden.

I en case i boka om en jente som ikke vil ha kontakt med sin somaliske bakgrunn og plasseres i et norsk hjem drøftes dilemmaer på en nyansert måte. Samtidig unnlates det å nevne at barnevernet har et ansvar for at hun i fremtiden kan ivareta sin kulturelle bakgrunn i tråd med EMK. Jentas rett til språkopplæring og kjennskap til sin kultur reduseres til hennes muligens forbigående avvisning av en verden som har vært vanskelig, mens etnisk tilhørighet i virkeligheten er langt mer komplekse problemstillinger. Det vektlegges at et norsk hjem vil hjelpe henne bli integrert i Norge, og momenter som språk, kultur og religion nedtones tilsvarende. Barn i Norge lærer norsk, men hun mister da muligheten til å bli tospråklig og denne dimensjonen klarer ikke boka å ivareta – kanskje fordi man ikke ønsker å bruke begrepet kultur? Kultur kan defineres på flere måter, ofte relatert til hvordan en betrakter endring og grenser. Kultur er et sosialt rom der symbolbruk, meningsskaping og felles handlinger danner et erfaringsfellesskap som er i endring men likevel utgjør en felles livsverden – man «skjønner hva det går i», enten det er en borettslagskultur, en fiskerkultur, en advokatkultur eller forskjellene og likhetene mellom livet i de større byene i Norge og Thailand.

Lill Saloles bok «Krysskulturelle barn og unge» nevnes av forfatterne som et eksempel på forenkling av barns leveverden – krysskulturelle barn omtales som å være i krysspress fordi det er krevende med flere kulturelle referansepunkter. Salole hevder at krysskulturelle barn møter utfordringer, men hun sier samtidig at slik erfaring gir muligheter. Salole henviser til litteratur som på godt vis beskriver barnets pendling mellom verdisett i majoritets-samfunn og minoritetshjem. Dette med å leve mellom to kulturer, kan også forstås som å være kulturelt hybrid. Det som mange kulturelle hybrider opplever som fantastisk er nettopp tilhørigheten til en flokk med en slik felles pendlerkompetanse. Forfatterne undervurderer menneskers evne til å holde sammen komplekse tanker, og deres behov

for kategorier som kan være befriende fordi en selv velger pendlingen. Det er slik at ved å beskrive fenomener kan en risikere forenkling, diskriminering og nedtoning av individet, men det betyr ikke at beskrivelser ikke er nyttige. Vi er flere som tilhører flokker og er verdensborgere, på en og samme tid.

Barnevernet skal reflektere over egen praksis, men utover makt- og klasseanalyse tilbys lite analyseverktøy i denne boka. Vi som jobber innenfor sosialt arbeid foretrekker ofte direkte og faktabaserte verbale kommunikasjonsformer, bruk av jeg-form og selvrealiseringsetikk, og vet kanskje ikke at dette er preferanser. Vi foretrekker lineære utviklingsforståelser og nøytrale følelsesuttrykk som foretrukket over sterk grad av emosjonalitet, og vi har derfor vanskelig for å oppfatte syklistisk tid og assosiativt språk som meningsfullt og målrettet. Vi har fokus på abstrakte kategorier og nedvurderer lett mer konkrete beskrivelser av virkeligheten som ikke gjennomtenkte nok. Det ikke å ta innover seg implikasjoner som variasjonen i kulturelle uttrykksformer innebærer, kan komme ut som reduksjonistisk. Når vi ikke vet hvordan vi selv kommuniserer, og ikke kan tilpasse oss verdisett og foretrukket kommunikasjonsform hos mennesker i krise, så må sårbare klienter i praksis fungere på våre premisser. Mangel på selvrefleksjon kan derfor bremse kommunikasjonen mellom partene, tross at en har gode intensjoner.

Jeg ønsker meg en kompetanseheving innen barnevernet med reell kunnskap om kultur. Jeg tror dessverre ikke tilliten til barnevernet vil øke før det vises i praksis at barnevernet har kunnskapene som trengs. Jeg vil oppfordre lesere til å se utover Norge for å oppleve større kompetanse i arbeid med de komplekse saker vi kan møte i minoritetsfamilier, samt lese seg opp på barns kulturelle rettigheter. Det er ytterst viktig at aktører i barnevernet forstår verdien av å forhandle mellom verdisett og tilpasse kommunikasjon. I andre lands barnevern står barns kulturelle rettigheter i fokus og undervisning om temaet er mer dyptpløyende, med metodikk for å håndtere forskjellige verdier, og praktiske grep. Ved å definere bort internasjonal praksis, taper barna og familiene vi skal hjelpe. Jeg savner informasjon om bruk av kulturelle brobyggere, arbeid med kulturelle støtteplaner, bruk av familieråd, alternative konfliktløsningsmodeller og verdien av trygg identitet, forankret i kultur, etnisitet og religion. Det bør være helt grunnleggende som ny i barnevernet å lære at mennesker gir hverandre tilbakemelding på forskjellig vis, delvis relatert til kultur, og at hva vi synes er høflig i Norge kan være uhøflig andre steder og motsatt. Når en da skal gå videre til å håndtere tabuer og krevende tema, må disse grunnleggende kommunikasjonsferdighetene være på plass.

I det spennende feltet der hverken barn eller foreldre skal reduseres til hverken individer eller kulturelle essenser, trenger vi internasjonale og interkulturelle kommunikasjonsferdigheter med kategorier som orienteringspunktet. Her er mye godt stopp om makt og klasse, og jeg så gjerne at forfatterne gjorde noe tilsvarende med kulturelle, etniske, subkulturelle og kjønns-sensitive kommunikasjonsanalyser. Til dere som velger pensum: Her stilles mange gode spørsmål og gis en del gode svar, men boka bør ikke stå alene, da den ikke er en tilstrekkelig beskrivelse av metoder innen minoritetsbarnevern.